

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Received: 2 February 2015

Received in revised form: 13 August 2015

Accepted: 19 August 2015

Dynamics of Income Inequality under Social Identity Hypothesis*

Arayah Preechametta

Faculty of Economics, Thammasat University, Bangkok, 10200, Thailand. E-mail: arayah@econ.tu.ac.th

The predicted long-term inequality, led by Kuznets (1955), can be eventually reduced because of higher level of economic development. However, Piketty (2014) pointed out that more inequality is likely to occur instead. He also argued that share of income and wealth of the rich in the top income levels tend to be higher than a generation ago. This study, using the idea of social identity and redistribution introduced by Shayo (2009) and Lindqvist and Ostling (2013), investigates the dynamics of inequality in Thailand for three different periods: the early Rattanakosin prior to Bowring Treaty, the period during the reign of King Rama the fifth, and the current period. The results indicated that dynamics of income inequality in Thailand is consistent with the modified Kuznets curve. Multiple equilibria are also possible as suggested by Acemoglu and Robinson (2000, 2002), and some redistributive equilibria are sub-optimal.

Keywords: Kuznets curve, social identity, redistribution, multiple equilibria. median voters.

JEL classification: D31, D63, H2, Q15.

---

* The author would like to thank TRF for funding the initial research project entitled "Spatial Dynamics and the Persistence of Inequality in Thailand", and also thank the Faculty of Economics, Thammasat University for additional support. This paper was presented in the 37th Symposium entitled "Sustaining Thailand" on October 30, 2014. The author also would like to thank Dr. Chaiwat Thanee, a discussant in the session, for his valuable comments.

พลวัตความเหลื่อมล้ำทางรายได้ภายใต้สมมติฐานการเลือก กลุ่มอัตลักษณ์ทางสังคม*

อารยะ ปรีชาเมตตา

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ 10200 อีเมลล์: arayah@econ.tu.ac.th

บทคัดย่อ

แนวคิดเรื่องพลวัตความเหลื่อมล้ำทางรายได้ได้รับอิทธิพลมาจากการงานของ Kuznets (1955) ซึ่งมีสาระสำคัญว่า ความเหลื่อมล้ำจะลดลงตามระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น Piketty (2014) ได้โต้แย้งสมมติฐานของ Kuznets โดยชี้ให้เห็นว่าส่วนแบ่งรายได้และทรัพย์สินของกลุ่มคนรวยที่มีระดับรายได้อยู่ในช่วงบนสุดนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงอายุของคนรุ่นที่ผ่านมา การศึกษานี้ได้ประยุกต์ใช้ประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ทางสังคม (social identity) กับการกระจายรายได้ (Income distribution) ตามแนวคิดของ Shayo (2009) และ Lindqvist and Ostling (2013) มาอธิบายพลวัตความเหลื่อมล้ำของไทยในสามจุดเวลาที่ถูกเลือกมาเป็นตัวอย่างในเบื้องต้นนี้ คือ สมัยต้นรัตนโกสินทร์ก่อนสนธิสัญญาเบาว์ริง สมัยยุคล่าอาณานิคมในช่วง รัชกาลที่ 5 และ สมัยปัจจุบันที่แนวคิดทางการเมืองถูกแบ่งเป็นสองขั้ว ผลการศึกษาพบว่า พลวัตความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของไทยที่ผ่านมาจะสอดคล้องกับแนวคิดของ Kuznets curve ที่ถูกปรับขยายให้ครอบคลุมถึงกรณีของพหุดุลยภาพ (multiple equilibria) ดังที่ Acemoglu and Robinson (2000, 2002) ได้เสนอไว้หากมีการค้ำึงถึงปัจจัยเชิงสถาบันด้วย ดังนั้นดุลยภาพที่เกิดขึ้นจริงในบางจุดเวลาจึงอาจมีความเหมาะสมในลำดับขั้นที่รองลงไปเท่านั้น (sub-optimal equilibrium)

คำสำคัญ: Kuznets curve ความเหลื่อมล้ำ อัตลักษณ์ทางสังคม พหุดุลยภาพ คะแนนเสียงมัยฐานการกระจายรายได้

* ผู้เขียนขอขอบคุณโครงการทุนส่งเสริมกลุ่มวิจัย สกว. ที่สนับสนุนโครงการวิจัยเรื่องพลวัตการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจไทยในเชิงพื้นที่กับปัญหาความเหลื่อมล้ำ และขอบคุณคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในการสนับสนุนทุนจัดทำรายงานวิจัยสำหรับงานสัมมนาทางวิชาการ (Symposium) ครั้งที่ 37 ของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในหัวข้อเรื่อง “Sustaining Thailand: ก้าวอย่างไรให้ประเทศไทยยั่งยืน” ในวันที่ 30 ตุลาคม 2557 และขอขอบคุณ ดร. ธาณี ชัยวัฒน์ ผู้วิจารณ์บทความ สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้

บทนำ

ที่ผ่านมาคนทั่วไปมักเข้าใจว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่เรื้อรังจะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นทางสังคมเสมอ และหากปัญหาที่มีความรุนแรงถึงระดับหนึ่งแล้วก็จะนำไปสู่การลุกฮือขึ้นมาของชนชั้นล่างผู้เสียเปรียบในสังคม จนก่อให้เกิดภาวะสังคมที่ไร้ความสงบสุข (social unrest) ได้ในที่สุด

ความเชื่อดังกล่าวนี้นี้ ได้ถูกท้าทายจากข้อเท็จจริงในหลายๆ ประเทศ โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและมีการบังคับใช้กฎหมายเยี่ยงนิติรัฐ ประเทศเหล่านั้นแม้จะมีปัญหาความเหลื่อมล้ำอยู่ไม่น้อยก็ตาม แต่ก็ไม่มีทีท่าว่าจะเกิดปัญหาความวุ่นวายระหว่างชนชั้นทางสังคมได้เลย

ในการหาคำตอบของคำถามข้างต้นนี้ การศึกษาจะเริ่มจากการสำรวจข้อถกเถียงเรื่องพลวัตความเหลื่อมล้ำและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้อธิบายเหตุการณ์จริงในแต่ละยุคสมัยของไทย ทั้งนี้ก็เพื่อจะทำความเข้าใจพลวัตความเหลื่อมล้ำของไทยให้เป็นระบบมากขึ้น

ลำดับเนื้อหาที่จะนำเสนอต่อไปนี้จะเริ่มจากการสำรวจสถานะความรู้เกี่ยวกับประเด็นข้อถกเถียงเรื่องพลวัตความเหลื่อมล้ำที่ผ่านมา จากนั้นจะนำประเด็นข้อถกเถียงเหล่านี้มาเชื่อมโยงกับตัวอย่างผลการศึกษาของไทยที่สอดคล้องกับแต่ละแนวคิดที่กำลังถกเถียงกันอยู่ เพื่อหาแนวทางที่จะปรับกรอบแนวคิดที่มีอยู่ให้สามารถวิเคราะห์ประเด็นข้อถกเถียงเหล่านั้นได้อย่างแหลมคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาแบบจำลองที่ครอบคลุมทั้งปัจจัยทางการเมือง การรวมกลุ่มทางสังคม และเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน โดยที่ปัจจัยทั้งหมดนี้จะมีผลต่อการกำหนดทิศทางการกระจายรายได้ของรัฐในที่สุด หลังจากนั้นก็จะนำกรอบความคิดที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้วิเคราะห์ตัวอย่างพลวัตความเหลื่อมล้ำในแต่ละยุคสมัย บทสรุปของบทความนี้จะเป็นการนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้

สำรวจสถานะความรู้: ประเด็นข้อถกเถียงเรื่องพลวัตความเหลื่อมล้ำทางรายได้

แนวคิดเรื่องพลวัตความเหลื่อมล้ำทางรายได้ได้รับอิทธิพลมาจากการงานของ Kuznets (1955) ที่นำเสนอว่า ระดับของความเหลื่อมล้ำทางรายได้จะมีมากในช่วงต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่เมื่อเวลาผ่านไป ความเหลื่อมล้ำจะค่อยๆ ลดลงตามระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ที่ผกผันระหว่างระดับความเหลื่อมล้ำและระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจนี้เป็นที่รู้จักกันในรูปของ Kuznets curve ทิศทางนโยบายตามแนวคิดนี้จะเน้นในเรื่องการส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้วยการลดข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบของผู้ประกอบการรายย่อย ให้การอุดหนุนด้านการศึกษา และมีนโยบายกระจายรายได้ที่ส่งผลเสียน้อย

ต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจ เช่น มาตราการภาษีเพื่อลดการเก็งกำไรหรือผูกขาด หรือเก็บภาษีที่ดินที่เก็บไว้เพื่อการเก็งกำไรโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ เป็นต้น

ในกรณีของประเทศไทยนั้น มีตัวอย่างผลการศึกษาศึกษาที่สนับสนุนสมมติฐานของ Kuznets (1955) อยู่พอสมควร เช่น งานของ Jeong and Townsend (2008) ได้ใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของไทยเพื่อศึกษาลักษณะรูปแบบการกระจายสินทรัพย์และประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ที่สะท้อนพฤติกรรมการตัดสินใจบริโภคที่ระดับการถือครองสินทรัพย์ต่างๆ กันของครัวเรือน (wealth-constrained self-selection) หลังจากนั้นก็นำผลที่ได้เหล่านี้ไปทดลองในแบบจำลองการขยายตัวของรายได้เชิงมหภาคและลักษณะความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่เกิดขึ้นเพื่อไปเปรียบเทียบดูว่าผลที่ได้จากแบบจำลองนี้ (ซึ่งอิงกับลักษณะเฉพาะและการตัดสินใจของครัวเรือนไทยในระดับจุดภาคที่กล่าวไปแล้ว) จะมีความสอดคล้องกับพลวัตของการขยายตัวของรายได้ในเชิงมหภาคของไทยและระดับความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา มากน้อยเพียงใด ผลปรากฏว่า ผลที่ได้จากแบบจำลองนั้นสามารถอธิบายข้อมูลจริงที่ผ่านมาได้ดี และสอดคล้องกับสมมติฐานของ Kuznets (1955) ที่ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยในอดีตที่ผ่านมาได้ส่งผลให้เกิดการย้ายแรงงานระหว่างสาขาการผลิตเพิ่มขึ้นอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนอาชีพ และผลจากการเกิดธุรกิจใหม่ของผู้ประกอบการรายใหม่ที่ได้ประโยชน์จากการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจเงินตรานั้นเอง มีหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่า สังคมไทยนั้นเปิดโอกาส ให้คนจนที่ยืนยันแข็ง และรู้จักอดออมเพื่อการลงทุนเชิงธุรกิจให้สามารถขยับฐานะทางเศรษฐกิจของตนให้สูงขึ้นได้ งานของ Pawasutipaisit and Townsend (2010) ซึ่งได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจงบดุลและกระแสเงินสดของครัวเรือนที่มีการติดตามเก็บข้อมูลรายเดือนอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี (panel data) พบว่าความเหลื่อมล้ำในเชิงสินทรัพย์ของครัวเรือนมีแนวโน้มลดลงเมื่อเวลาผ่านไป โดยที่หลายๆ ครัวเรือนสามารถที่จะหลุดออกจากความยากจนได้ภายในช่วงเวลาเจ็ดปี ซึ่งเป็นผลมาจากการออมของครัวเรือนและประสิทธิภาพในการใช้เงินออมนั้นให้ได้รับผลตอบแทนที่สูง ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครัวเรือนได้รับผลตอบแทนที่สูงนั้นได้แก่ ระดับการศึกษา การมีหัวหน้าครัวเรือนที่อายุไม่มาก และการมีส่วนของหนี้ต่อสินทรัพย์ที่สูง (สะท้อนว่าเป็นผู้ประกอบการที่เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้) ซึ่งผลการศึกษานี้ก็สนับสนุนสมมติฐานของ Kuznets

อย่างไรก็ตาม มีงานศึกษาจำนวนไม่น้อยที่ชี้ให้เห็นในอีกด้านที่แตกต่างจากสมมติฐานของ Kuznets ว่า การพัฒนาที่ผ่านมา แม้ว่าจะทำให้ประเทศไทยมีคนจนที่ลดน้อยลงได้ก็ตาม แต่ผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยเน้นการใช้เทคโนโลยีและเงินทุนจากต่างประเทศ ทำให้เกิดการละเลยเรื่องการพัฒนาภาคเกษตร ไม่มีการปฏิรูปที่ดิน การพัฒนาไม่ให้ความสำคัญกับการกระจายรายได้และความมั่นคงอย่างเป็นธรรม เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์จาก

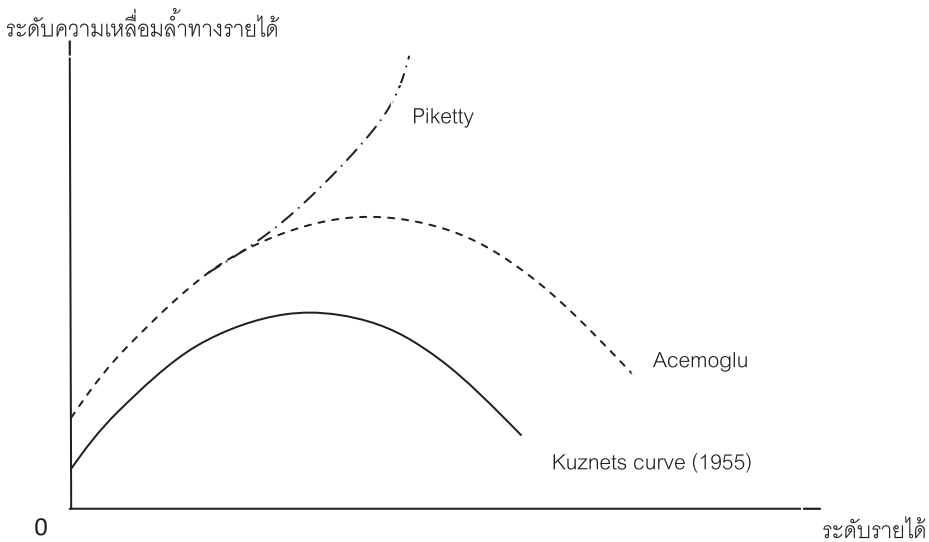
ทรัพยากรธรรมชาติระหว่างเมืองและชนบท ยกตัวอย่าง เช่น งานของ Phongpaichit (2013) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ส่งผลกระทบต่อถึงความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดินและทรัพย์สิน ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และความเหลื่อมล้ำทางการเมือง ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2532-2552 ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคทางด้านรายได้ที่ไม่ได้ลดลงเลย และความต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรร้อยละ 20 ที่มีรายได้มากที่สุดเปรียบเทียบกับกลุ่มประชากรร้อยละ 20 ที่มีรายได้น้อยที่สุด กลับมีความแตกต่างกันค่อนข้างมากคือมีค่าอยู่ระหว่างประมาณ 11-14 เท่าตัว ยิ่งเมื่อพิจารณาสัดส่วนมูลค่าการถือครองทรัพย์สินรวมระหว่างครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุด (ชั้นรายได้ที่ 1) กับครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุด (ชั้นรายได้ที่ 10) ด้วยแล้วจะพบว่ามียกระดับค่าที่ค่อนข้างสูง คือเท่ากับ 12.07 เท่า 13.23 เท่า และ 12.55 เท่าในปี พ.ศ. 2549 พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2552 ตามลำดับ

Piketty (2014) เป็นงานชิ้นล่าสุดที่ได้แย่งสมมติฐานของ Kuznets โดยใช้ข้อมูลสถิติที่คณะวิจัยของเขาได้ใช้เวลาหลายปีในการเก็บรวบรวมและจัดทำเป็นฐานข้อมูลย้อนหลังไปนับร้อยปี ในหลาย ๆ ประเทศที่เขาทำการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ส่วนแบ่งรายได้และทรัพย์สินของกลุ่มคนรวยที่มีระดับรายได้อยู่ในช่วงบนสุดของรายได้นั้นมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในช่วงอายุของคนรุ่นที่ผ่านมา และให้คำอธิบายว่ามีสาเหตุสำคัญมาจากการที่อัตราการเพิ่มของผลตอบแทนของทุนและสินทรัพย์ (แทนด้วย r) มีค่าที่สูงกว่าอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจหรือรายได้ (แทนด้วย g) ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมีส่วนแบ่งของทุนและสินทรัพย์ต่อรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการกระจุกตัวของทุนในกลุ่มคนร่ำรวยและมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ข้อสรุปเชิงนโยบายที่ Piketty ได้จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นก็คือ การเสนอให้มีการเก็บภาษีรายได้ของคนที่มีรายได้สูงมากในอัตราร้อยละ 80 และเสนอให้มีการเก็บภาษีที่เรียกว่า ภาษีในระดับโลก (global tax) ซึ่งอัตราภาษีนี้อาจสูงมากกว่าร้อยละ 5 ของมูลค่าของสินทรัพย์ ผลการศึกษาของ Piketty ได้ก่อให้เกิดกระแสการถกเถียงอย่างกว้างขวางในหมู่นักธุรกิจ และนักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มีข้อวิจารณ์จากผู้ไม่เห็นด้วยกับ Piketty อยู่หลายคนซึ่งชี้ให้เห็นถึงข้อผิดพลาดหลายประการที่สำคัญของงานศึกษานี้ เช่น Martin Feldstein ได้ชี้ว่า การวิเคราะห์ที่บอกว่าการเพิ่มของทุนต่อรายได้จะเพิ่มขึ้นเมื่อมี $r > g$ นั้นจะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อ คนรวยเหล่านั้นมีอายุยืนยาวได้ไม่สิ้นสุดเท่านั้น (และสินทรัพย์เหล่านั้นจะถูกเก็บเอาไว้เฉยๆ โดยไม่ถูกนำไปใช้จ่ายเลย) นอกจากนี้ก็ยังมีข้อผิดพลาดอื่นๆ อีกหลายประการ เช่น (ก) ข้อสรุปของ Piketty ขัดแย้งกับข้อมูลจากบัญชีกระแสเงินทุน (flow of funds) ของธนาคารกลางสหรัฐ (Federal Reserve) ที่ระบุว่าตั้งแต่ ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา สินทรัพย์รวมที่แท้จริงของครัวเรือนเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 3.2 ต่อปี ในขณะที่รายได้ส่วนบุคคลโดยรวมที่แท้จริงเพิ่มขึ้นใกล้เคียงกันคือเท่ากับร้อยละ 3.3 ต่อปี และ (ข) การที่ Piketty เปรียบเทียบรายได้ของกลุ่มคนรายได้สูงกับรายได้ประชาชาตินั้น จะทำให้ได้ค่าสัดส่วนที่สูงเกินจริง เพราะรายได้

ประชาชนชาตินั้นไม่ได้รวมเอาเงินโอนจากรัฐบาลเอาไว้ด้วย ซึ่งถือเป็นส่วนที่สำคัญสำหรับรายได้ของ คนชั้นกลางและคนชั้นล่าง เช่น เงินโอนจากระบบประกันสังคม (social security) สิทธิประโยชน์ด้าน การรักษาพยาบาล (health benefits) และคู่มือแจกอาหาร (food stamps) เป็นต้น ประเด็นคำถาม เหล่านี้ได้สร้างข้อสงสัยเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของ Piketty

คำถามที่สำคัญในเชิงวิชาการก็คือ ความเป็นไปได้ในการผนวกความคิดทั้งสองข้อนี้เข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถอธิบายโลกความเป็นจริงได้สมบูรณ์ถูกต้องมากขึ้น

ที่ผ่านมา มีความพยายามที่จะพัฒนาสมมติฐานของ Kuznets ด้วยการผนวกรวมเข้ากับ บัจจัยทางการเมืองเพื่อใช้อธิบายพลวัตความเหลื่อมล้ำ เช่น งานของ Acemoglu and Robinson (2000, 2002) (และภาพที่ 1) ได้อธิบายว่า ชนชั้นนำผู้ปกครองได้สะสมความมั่งคั่งอันเป็นผลจากการ ลงทุนพัฒนาด้านเทคโนโลยี ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้มีสูงขึ้นเรื่อยๆ จนถึงระดับที่อาจก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคมได้ (social unrest) ชนชั้นนำจึงได้ตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่จะให้คนยากจนมี สิทธิมีเสียงในทางการเมืองมากขึ้น เนื่องจากคนจนเป็นเสียงส่วนใหญ่ (median voters) ทำให้สามารถ ผลักดันนโยบายด้านการกระจายรายได้มากขึ้น และเปิดโอกาสให้คนจนสามารถสะสมทุนได้เพิ่มขึ้น จึงมีผลทำให้ระดับความเหลื่อมล้ำทางรายได้ลดลงในที่สุด (Tam 2008)

ภาพที่ 1 รูปแบบที่เป็นไปได้ของพลวัตความเหลื่อมล้ำทางรายได้
ที่มา: จากการศึกษา

เพื่อตอบคำถามข้างต้นที่ว่า ทำไมในหลายๆ ประเทศที่มีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่ค่อนข้างสูงก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ประสบกับปัญหาความวุ่นวายทางสังคมที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างคนรวย

และคนจนที่ต่อสู้เพื่อให้ได้รูปแบบ การกระจายรายได้ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของตนเองมากนัก จึงเกิดการพัฒนางานศึกษาในอีกสาขาหนึ่งที่พยายามอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง อัตลักษณ์ทางสังคม (Social identity) และเรื่องการกระจายรายได้ (redistribution) ว่าในสังคมที่กลุ่มคนจนมีการแบ่งกลุ่มตามอัตลักษณ์สังคมด้วย (เช่น ตามเชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด และการนับถือศาสนา เป็นต้น) ก็อาจจะทำให้ กลุ่มคนจนจำนวนไม่น้อยเลือกที่จะเข้ากลุ่มสังคมที่มีสถานะทางสังคมที่สูงไว้ก่อน แม้ว่ากลุ่มสังคมเหล่านั้นจะไม่ต้องทำให้มีนโยบายการกระจายรายได้ก็ตาม มีการศึกษาเชิงประจักษ์มากมาย ที่ได้ผลการศึกษาที่สนับสนุนความสัมพันธ์เชิงผกผันระหว่างความหลากหลายของเชื้อชาติกับการปรับเปลี่ยนการกระจายรายได้ให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น Alesina et al. (1999, 2001) Soss et al. (2001) Luttmer (2001) และ Orr (1976) เป็นต้น

สมมติฐานของการศึกษา

- 1) ระบบการเมือง การปกครอง กฎหมาย และ อัตลักษณ์ของกลุ่มสังคมต่างๆ ในแต่ละยุคสมัย จะมีผลต่อพลวัตความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของสังคมนั้นๆ ด้วย
- 2) สังคมที่มีช่องทางการรวมกลุ่มได้หลากหลายมิตินอกเหนือไปจากการรวมกลุ่มในลักษณะชนชั้นทางสังคมเพียงมิติเดียวแล้ว (เช่น มีมิติของความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติด้วย เป็นต้น) ก็จะมีแนวโน้มที่ลดลงในการเกิดปัญหาข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการกระจายรายได้ ระหว่างชนชั้นล่างที่ยากจนและเป็นเสียงข้างมากในสังคม (median voters) กับชนชั้นบนผู้มั่งคั่งซึ่งเป็นคนส่วนน้อย ในกรณีเช่นนี้ คุณภาพของการกระจายรายได้จึงอาจมีได้มากกว่าหนึ่งแบบได้ (multiple equilibria)

แบบจำลอง

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษานี้มาจากงานของ Shayo (2009) และ Lindqvist and Ostling (2013) ที่ได้ผนวกแนวคิดที่ว่า ผู้บริโภคหรือครัวเรือนนอกจากจะเผชิญกับปัญหาเรื่องการตัดสินใจเลือกบริโภคให้เหมาะสมแล้ว เขายังต้องตัดสินใจเลือกที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะอย่างสอดคล้องกับคนนั้นๆ ด้วย

สมมติว่าในระบบเศรษฐกิจนี้ มีผู้บริโภคอยู่ N คน โดยที่ผู้บริโภคแต่ละคนจะมีสังกัดในสองมิติพร้อมๆ กัน คือ (ก) มิติของกลุ่มชนชั้นทางสังคม (social classes) ซึ่งสมาชิกในกลุ่มนี้จะแบ่งตามระดับรายได้โดยมีจำนวนสมาชิกที่จำกัดและทุกๆ กลุ่มรายได้จะอยู่ในเซตย่อยคือ C และ (ข) มิติของกลุ่มตามเชื้อชาติ (ethnic groups) ซึ่งสมาชิกในกลุ่มนี้จะแบ่งตามประเภทของเชื้อชาติต่างๆ ที่มีจำนวนสมาชิกที่จำกัดและทุกๆ กลุ่มเชื้อชาติจะอยู่ในเซตย่อยคือ E

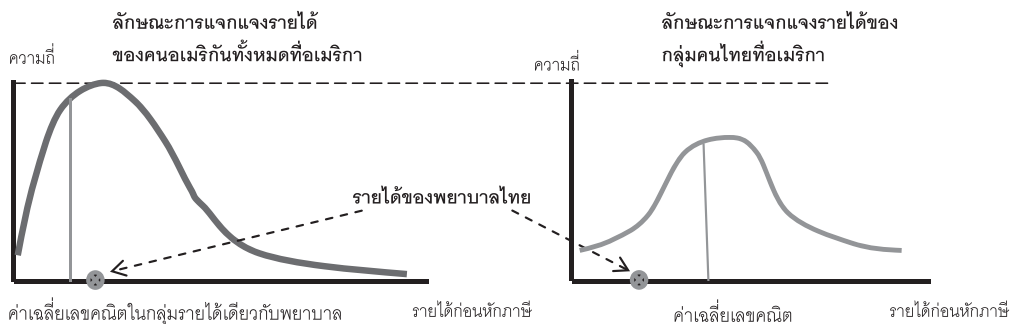

กลุ่มชนชั้นทางสังคมหนึ่งๆจะประกอบด้วยคนที่มีรายได้ซึ่งตกอยู่ในช่วงการกระจายตัวของรายได้ช่วงหนึ่งที่เฉพาะ นอกจากนี้ ผู้บริโภคแต่ละคนยังต้องสังกัดอยู่ในกลุ่มเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่งที่มีอยู่โดยสมมติให้ทุกๆ กลุ่มเชื้อชาติจะมีสมาชิกในทุกระดับรายได้ด้วย ผู้บริโภคแต่ละคนจะต้องเลือกเข้าร่วมกับกลุ่มเชื้อชาติของตน หรือไม่ก็เลือกที่จะเข้าร่วมกับกลุ่มชนชั้นทางสังคมที่มีช่วงรายได้สอดคล้องกับรายได้ของตนแทน ผลจากการตัดสินใจเลือกเข้ากลุ่มอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้บริโภคนี้จะทำให้เขาต้องเลือกระดับของอัตราภาษีรายได้ที่เขาจะลงคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบตามความเห็นชอบของทั้งกลุ่มชนชั้นทางสังคมหรือกลุ่มเชื้อชาติที่เขาสังกัดอยู่ และก่อนที่ผู้บริโภคแต่ละคนจะตัดสินใจเลือกเข้าร่วมกับกลุ่มชนชั้นทางสังคมหรือกลุ่มเชื้อชาติใดนั้น ผู้บริโภคคนนั้นจะมีรายได้ก่อนหักภาษี (pre-tax income) เท่ากับ $y_i > 0$ โดยรายได้เฉลี่ยของประชากรทั้งหมดเท่ากับ y ให้ตัวแปร t แทนอัตราภาษีรายได้ที่คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ สมมติว่าการเก็บภาษีรายได้จะทำให้เกิดต้นทุนการบิดเบือนของภาษี (deadweight loss) เท่ากับ $(t^2/2)y$ รายได้จากภาษีจะมีการกระจายโอนกลับไปให้เป็นเงินก้อนเหมาจ่าย (lump-sum transfer) โดยมีมูลค่าเท่ากับ $t.y$ เพราะฉะนั้น รายได้หลังหักภาษีที่บวกเงินโอนเหมาจ่ายสำหรับผู้บริโภคคนที่ i (แทนด้วย $\bar{y}_i$) จะมีค่าเท่ากับ

$$\bar{y}_i = (1-t)y_i + \left(t - \frac{t^2}{2}\right)y \tag{1}$$

รายได้เฉลี่ยของแต่ละกลุ่มชนชั้นทางสังคมและแต่ละกลุ่มเชื้อชาติจะมีความแตกต่างจากรายได้ก่อนหักภาษีของผู้บริโภคที่เลือกเข้าร่วมกลุ่มด้วย กล่าวคือ สำหรับผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำ (ก่อนหักภาษี) นั้น ก็มักจะพบว่าโดยทั่วไปแล้วรายได้เฉลี่ยก่อนหักภาษีของกลุ่มเชื้อชาติที่ตนเข้าสังกัดอยู่นั้นจะมีค่าที่สูงกว่ารายได้เฉลี่ยก่อนหักภาษีของกลุ่มชนชั้นทางสังคมที่ตนสังกัดอยู่ ยกตัวอย่างเช่นกรณีของพยาบาลชาวไทยที่ได้สัญชาติอเมริกันและทำงานอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ดังในภาพที่ 2

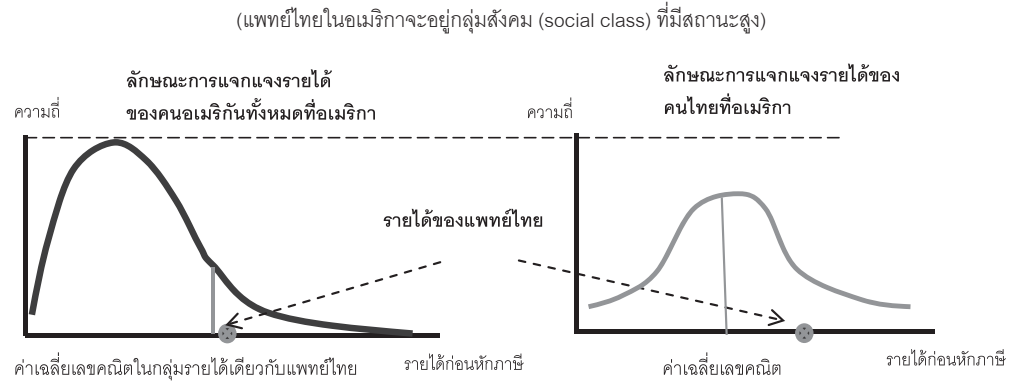
(พยาบาลไทยที่มีรายได้ต่ำในอเมริกาจะอยู่ในกลุ่มชนชั้นทางสังคม (social class) ที่มีสถานะต่ำ)

ภาพที่ 2 กรณีตัวอย่างของพยาบาลไทยที่ไปตั้งรกรากในสหรัฐอเมริกา
ที่มา: จากการศึกษา

จะเห็นได้จากตัวอย่างสมมตินี้ว่า พยาบาลไทยโดยวิชาชีพแล้วจะมีรายได้จัดอยู่ในช่วงชั้นที่ต่ำในสังคมอเมริกัน แต่ถ้าพยาบาลไทยเลือกเข้ากลุ่มสังคมตามเชื้อชาติคือกลุ่มคนไทยแล้ว พยาบาลไทยก็จะอยู่ในกลุ่มสังคมที่มีสถานะสูงขึ้นไปอยู่กับกลุ่มตามชนชั้นทางสังคมนั่นเอง เพราะฉะนั้นพยาบาลไทยก็จะลงคะแนนเสียงเลือกอัตรากาษีตามกลุ่มคนไทยที่มีระดับรายได้เฉลี่ยที่สูงด้วย ซึ่งในกรณีนี้แสดงให้เห็นว่าพยาบาลที่มีรายได้ต่ำก็อาจจะลงคะแนนเลือกอัตรากาษีแบบเดียวกับคนที่มีรายได้สูงต้องการได้นั่นเอง

ในทางกลับกัน ผู้บริโภคที่มีรายได้สูง (ก่อนหักภาษี) ก็มักจะพบว่ารายได้เฉลี่ยก่อนหักภาษีของกลุ่มเชื้อชาติที่ตนสังกัดอยู่จะมีค่าต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยก่อนหักภาษีของกลุ่มชนชั้นทางสังคมที่ตนสังกัดอยู่ ยกตัวอย่างเช่น กรณีของแพทย์ชาวไทยที่ได้สัญชาติอเมริกันและทำงานอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ดังที่แสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรณีตัวอย่างของแพทย์ไทยที่ไปตั้งรกรากในสหรัฐอเมริกา

ที่มา: จากการศึกษา

จะเห็นได้จากตัวอย่างสมมตินี้ว่าแพทย์ไทยโดยวิชาชีพแล้วจะมีรายได้จัดอยู่ในช่วงชั้นที่สูงในสังคมอเมริกัน ถ้าแพทย์ไทยเลือกเข้ากลุ่มสังคมตามเชื้อชาติคือกลุ่มคนไทยแล้ว แพทย์ไทยก็จะอยู่ในกลุ่มสังคมที่มีสถานะที่ต่ำกว่าที่ไปอยู่กับกลุ่มตามชนชั้นทางสังคม (เช่น ไปอยู่ในกลุ่มสังคมของแพทย์ที่เป็นชาวอเมริกันและชาวยุโรป เป็นต้น) นั่นเอง เพราะฉะนั้นแพทย์ไทยก็จะลงคะแนนเสียงเลือกอัตรากาษีตามกลุ่มชนชั้นทางสังคมที่มีระดับรายได้เฉลี่ยที่สูงด้วย ซึ่งในกรณีนี้แสดงให้เห็นว่าแพทย์ไทยที่มีรายได้สูงก็จะลงคะแนนเลือกอัตรากาษีแบบเดียวกับที่คนที่มีรายได้สูงต้องการนั่นเอง

จากตัวอย่างทั้งสองกรณีข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หากพิจารณาถึงความต้องการในการเข้าร่วมกลุ่มทางสังคมที่มีมิติได้มากกว่าเพียงมิติทางชนชั้นของสังคมเท่านั้นแล้ว ความขัดแย้งในเรื่องของการกระจายรายได้ระหว่างชนชั้นทางสังคมก็อาจจะมีน้อยลงไปด้วยนั่นเอง

เพราะฉะนั้น หากกำหนดให้กลุ่มชนชั้นทางสังคมหรือกลุ่มเชื้อชาติที่ผู้บริโภคนั้นๆ เข้าสังกัด อยู่มีรายได้เฉลี่ยของทั้งกลุ่มก่อนหักภาษีที่สูงกว่าของผู้บริโภครายเดียวกันนั้นแล้ว ก็จะได้ว่าเป็น การเข้าร่วมกับกลุ่มสังคมที่มีสถานะสูงขึ้น (แทนด้วย y_H) และในทางกลับกัน หากกลุ่มชนชั้นทางสังคม หรือกลุ่มเชื้อชาติที่ผู้บริโภคนั้นๆ เข้าสังกัดอยู่มีรายได้เฉลี่ยของทั้งกลุ่มก่อนหักภาษีที่ต่ำกว่าของผู้ บริโภครายเดียวกันนั้นแล้ว ก็จะได้ว่าเป็นการร่วมกับกลุ่มสังคมที่มีสถานะต่ำกว่านั่นเอง (ซึ่งแทน ด้วย y_L) โดยที่ $y_H \geq y_L$ ถ้าให้ตัวแปร l_i แทนตัวแปรการเลือกเข้าร่วมกลุ่มที่จำแนกตามอัตลักษณ์ทาง สังคม (โดยที่ l_i มีค่าเท่ากับ 0 หรือ 1 เท่านั้น) ก็จะได้ว่า ฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของผู้บริโภคคนที่ i (แทนด้วย U_i) จะเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$U_i = \bar{y}_i(t) + l_i [\gamma \bar{y}_L(t) - \delta d_L] + (1 - l_i) [\gamma \bar{y}_H(t) - \delta d_H] \quad (2)$$

โดยที่ $\gamma > 0$, $\delta > 0$ และ d_L คือ ฟังก์ชันระยะห่าง (ภายในกลุ่ม) ระหว่างผู้บริโภคกับสมาชิกส่วนใหญ่ ของกลุ่มที่จำแนกตามอัตลักษณ์ทางสังคม (เช่น เชื้อชาติ) ที่ผู้บริโภครายเดียวกันนั้นเลือกเข้าร่วมกลุ่ม ด้วย และเป็นกลุ่มที่มีสถานะที่ทางสังคมต่ำกว่าในกรณีผู้บริโภครายเดียวกันนั้นจะหันไปเข้าร่วมกลุ่ม ในแบบที่แบ่งตามชนชั้นทางสังคม ในขณะที่ d_H คือฟังก์ชันระยะห่าง (ภายในกลุ่ม) ระหว่างผู้บริโภค กับสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มที่จำแนกตามอัตลักษณ์ทางสังคม (เช่น เชื้อชาติ) ที่ผู้บริโภครายเดียวกัน นั้นเลือกเข้าร่วมกลุ่มด้วย และเป็นกลุ่มที่มีสถานะทางสังคมที่สูงกว่าในกรณีที่ผู้บริโภครายเดียวกัน นั้นจะหันไปเข้าร่วมกลุ่มแบบที่แบ่งตามชนชั้นทางสังคมนั่นเอง

ยกตัวอย่างเช่น ระยะห่างทางเชื้อชาติ ระหว่างผู้บริโภคที่สังกัดอยู่ในกลุ่มชนชั้นทางสังคม $j \in C$ ที่มีเชื้อชาติ $k \in E$ กับผู้บริโภคในกลุ่มชนชั้นทางสังคมเดียวกันคือ $j \in C$ แต่มีเชื้อชาติอื่นที่ไม่ใช่ k (หรือ $h \in E \setminus \{k\}$) นั้น จะมีค่าเท่ากับ

$$d_{jkj} = d \left(\beta \sum_{h \in E \setminus \{k\}} p_{jh} / \sum_{h \in E} p_{jh} \right) \quad (3)$$

โดยที่ $d(\cdot)$ เป็นฟังก์ชันที่แปรผันตามค่าของตัวเลขจริงที่เป็นบวก และ $\beta > 0$ แสดงถึงระดับ ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ส่วนตัวแปร p_{jh} คือสัดส่วนของประชากรที่อยู่ในกลุ่มชนชั้นทางสังคม $j \in C$ และกลุ่มเชื้อชาติ $h \in E$ นั่นเอง

ในขณะที่ระยะห่างทางชนชั้นสังคม ระหว่างผู้บริโภคที่สังกัดอยู่ในกลุ่มชนชั้นทางสังคม $j \in C$ ที่มีเชื้อชาติ $k \in E$ กับผู้บริโภคในกลุ่มชนชั้นทางสังคมอื่น ($h \in C \setminus \{j\}$) แต่มีเชื้อชาติเดียวกันคือ k นั้น จะมีค่าเท่ากับ

$$d_{jkk} = d \left(\alpha \sum_{h \in C \setminus \{j\}} p_{hk} / \sum_{h \in E} p_{hk} \right) \quad (4)$$

โดยที่ $d(.)$ เป็นฟังก์ชันที่แปรผันตามค่าของตัวเลขจริงที่เป็นบวก และ $\alpha > 0$ แสดงถึงระดับของความขัดแย้งระหว่างชนชั้นทางสังคม (class tensions)

ดังนั้น ผู้บริโภคคนที่ j จะเผชิญกับกรณีต่างๆ ที่เป็นไปได้สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างสมการที่ (3) และ (4) ดังนี้

กรณีแรก คือกรณีที่สมมติให้ผู้บริโภค j มีระยะห่างของกลุ่มทางเชื้อชาติที่มากกว่าระยะห่างของกลุ่มชนชั้นทางสังคม หรือ $d_{jkj} > d_{jkk} > 0$ แล้ว ก็จะได้ว่า $d_{ikj} = d_H$ และ $d_{jkk} = d_L$ ตามที่แสดงในสมการที่ (2) นั่นเอง

กรณีสอง คือกรณีที่สมมติให้ผู้บริโภค j มีระยะห่างของกลุ่มชนชั้นทางสังคมที่มากกว่าระยะห่างของกลุ่มทางเชื้อชาติ หรือ $d_{jkk} > d_{jkj} > 0$ แล้ว ก็จะได้ว่า $d_{ikk} = d_H$ และ $d_{jkj} = d_L$ ตามที่แสดงในสมการที่ (2) นั่นเอง

และหากกำหนดให้อัตราภาษี $t \in [0,1]$ คือ อัตราภาษีเงินได้ที่จะถูกกำหนดจากการแข่งขันในสนามเลือกตั้งของระบอบการเมืองแบบสองพรรค ซึ่งการแข่งขันนี้จะนำไปสู่อัตราภาษีมีธยฐาน (median tax) ในที่สุด ทั้งนี้ การเลือกตั้งในระบอบการเมืองแบบสองพรรคจะทำหน้าที่ในการจับคู่ความสัมพันธ์แบบ (mapping: Γ) ระหว่างเวกเตอร์ของอัตราภาษีเงินได้ที่เป็นไปได้ทั้งหมดซึ่งแทนด้วย $t^* \in X_{i \in N} [0,1]$ กับอัตราภาษีมีธยฐาน¹ (median tax) $t \in [0,1]$

ภาวะดุลยภาพของทั้งการเลือกกลุ่มสังคมกับการเลือกอัตราภาษี จะเกิดได้ภายใต้เงื่อนไขสามประการดังต่อไปนี้

1) สำหรับอัตราภาษีค่าใดค่าหนึ่งที่กำหนดให้ ผู้บริโภคแต่ละคนจะเลือกกลุ่มตามอัตลักษณ์ทางสังคมอย่างเหมาะสม

$$i^*(t) = \underset{i \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \{U_i\} = \underset{i \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \left\{ \bar{y}_i(t) + l_i [\gamma \bar{y}_L(t) - \delta d_L] + (1-l_i) [\gamma \bar{y}_H(t) - \delta d_H] \right\} \quad (5)$$

2) สำหรับกลุ่มตามอัตลักษณ์ทางสังคมใดๆ ที่กำหนดให้ ผู้บริโภคแต่ละคนลงคะแนนเลือกอัตราภาษีที่ต้องการ หรือ

$$t^*(l_i) = \underset{i \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \{U_i\} = \underset{i \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \left\{ \bar{y}_i(t) + l_i [\gamma \bar{y}_L(t) - \delta d_L] + (1-l_i) [\gamma \bar{y}_H(t) - \delta d_H] \right\} \quad (6)$$

3) อัตราภาษีมีธยฐานที่ได้จะสอดคล้องกับกลุ่มตามอัตลักษณ์ทางสังคมและพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของผู้บริโภคทั้งหมด นั่นคือ

¹ การศึกษาต่อไปนี้อาจจะขยายรายละเอียดกลไกการทำงานของระบบการเมืองนี้ให้มีความชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น ด้วยการเพิ่มให้มีตลาดการเมือง (political market) ที่แยกออกจากตลาดเศรษฐกิจ (economic market) เพื่อที่จะได้ศึกษาผลกระทบที่เกิดจากพฤติกรรมและการตัดสินใจของนักการเมืองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่แตกต่างกันได้อย่างเป็นระบบและหลากหลายมากขึ้น

$$\Gamma(t^*(i^*(t))) = t$$

จากสมการ (5) และ (6) และจากคำจำกัดความของ $\bar{y}_\ell = (1-t)y_\ell + (t-t^2/2)y$, $\ell = i, H, L$ ก็จะได้ว่า เงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการได้มาซึ่งอัตราภาษีที่เหมาะสมสำหรับแต่ละกลุ่มตามอัตลักษณ์ทางสังคมดังนี้

$$t^*(i_i) = \max \left\{ 1 - \frac{y_i + \gamma(i_i y_L + (1-i_i)y_H)}{(1+\gamma)\gamma}, 0 \right\} \quad (7)$$

และสำหรับค่าอัตราภาษีใดๆ ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกกลุ่มตามอัตลักษณ์ทางสังคม ที่มีสถานะสูง ($i_i = 0$) ถ้าหากว่า

$$\gamma(1-t)(y_H - y_L) > \delta(d_H - d_L) \quad (8)$$

ผลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ค่าที่เหมาะสมของ $i_i^*(t)$ ไม่ลดลงตามค่าของอัตราภาษี t กล่าวคือ สำหรับค่าระยะห่างที่คงที่แล้ว อัตราภาษีที่สูงขึ้นจะมีแนวโน้มที่ผู้บริโภคหันไปเลือกกลุ่มตามอัตลักษณ์ทางสังคมที่มีสถานะต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากว่า กลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำจะได้ประโยชน์จากการที่ระบบเศรษฐกิจมีอัตราภาษีที่สูงนั่นเอง ซึ่งหมายความว่าเขาจะเลือกอัตราภาษีที่สูงด้วย และผลการเลือกของผู้มีรายได้ต่ำเหล่านี้ก็จะนำไปสู่อัตราภาษีมีฐานที่จุดดุลยภาพด้วยในที่สุด

Lindqvist and Ostling (2013) ได้นำเสนอผลการศึกษาไว้สองประการดังนี้² (1) ปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะมีจุดดุลยภาพอย่างน้อยที่สุดอยู่ 1 จุดดุลยภาพ แสดงว่ามีโอกาสที่จะเกิดกรณีที่มีหลายจุดดุลยภาพ (multiple equilibria) ได้ซึ่งหมายความว่า อาจมีดุลยภาพที่มีความเหมาะสมในลำดับรองได้ (sub optimal equilibrium) และ (2) ในกรณีที่ประชากรมีระดับของรายได้อยู่เพียงสองระดับคือ y_R และ y_P โดยที่ $y_R > y_P$ แล้ว และมีสัดส่วนของประชากรในกลุ่มเชื้อชาติ j ที่แทนด้วย p_j แล้ว ก็จะได้ว่าหากมีค่าคงที่ p ค่าหนึ่งที่ใช้เป็นค่าอ้างอิง (threshold) ของคนจนในกลุ่มเชื้อชาติ j เพื่อตัดสินใจเลือกเข้าร่วมกลุ่มตามเชื้อชาติหากพบว่า $p_j < p$ แล้ว (โดยสมมติว่า คนจนเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคมและสัดส่วนของคนจนจะมีอยู่เท่าๆ กันในทุกกลุ่มเชื้อชาติ) ในกรณีนี้การลงคะแนนเสียงเลือกอัตราภาษีตามกลุ่มเชื้อชาติของพวกเขาคงจะนำไปสู่การมีอัตราภาษีเงินได้ที่มีความต่ำที่จุดดุลยภาพด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่พบเห็นในหลายๆ ประเทศที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติที่ค่อนข้างมากนั้น ก็พบว่าประเทศเหล่านั้นจะมีระบบการกระจายรายได้ที่ค่อนข้างน้อยด้วยเช่นกันนั่นเอง

² บทพิสูจน์ในภาคผนวก A ของ Lindqvist and Ostling (2013)

ระบอบการเมืองไทยกับพลวัตความเหลื่อมล้ำ: อดีต และปัจจุบัน

การศึกษาในส่วนนี้ จะเป็นการนำกรอบแนวคิดที่ได้นำเสนอข้างต้นไปประยุกต์ใช้วิเคราะห์พลวัตความเหลื่อมล้ำของไทยในบางยุคสมัยภายใต้ระบอบและปัญหาทางการเมืองที่แตกต่างดังต่อไปนี้

(ก) ยุคต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ก่อนสนธิสัญญาเบาว์ริง

สังคมศักดินาในยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้ แรงงานจะมีอยู่อย่างจำกัดจึงมีความสำคัญต่อการผลิตทางการเกษตรมากกว่าที่ดินที่มีอยู่อย่างเหลือเฟือในขณะนั้น เพราะฉะนั้น เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการบังคับเกณฑ์แรงงานให้เกิดประสิทธิภาพและง่ายต่อการควบคุมดูแลในยามศึกสงคราม จึงได้มีการการจัดชั้นชั้นสังคมตามกฎหมายโดยแบ่งตามระดับชั้นยศ เช่น เจ้า ขุนนาง ไพร่ และทาส และกำหนดให้ขุนนางมีศักดินาตามลำดับยศจากสูงไปต่ำ คือ สมเด็จเจ้าพระยามัถย์ศักดินา 30,000 ไร่ เจ้าพระยา 10,000 ไร่ พระยา 1,000-10,000 ไร่ พระ 1,000-50,000 ไร่ หลวง 800- 3,000 ไร่ ขุน 200-1,000 ไร่ หมื่น 200-800 ไร่ และพัน 100-400 ไร่ (Rabibadhana, 1984) โดยที่จำนวนที่ดินเหล่านี้จะสะท้อนถึงจำนวนแรงงานไพร่ภายใต้การดูแลอุปถัมภ์ของขุนนางในแต่ละลำดับชั้นโดยขุนนางจะได้รับการส่งส่วยจากไพร่ของตนเป็นการตอบแทน (รายได้จากการค้าของป่ากับต่างประเทศ ก็ถือเป็นรายได้อีกส่วนที่สำคัญของผู้ปกครองสยามในสมัยนั้น) เพราะฉะนั้น จำนวนแรงงานไพร่ที่ขุนนางพึงมีจึงสะท้อนถึงระดับความมั่นคงที่แตกต่างกันค่อนข้างมากระหว่างขุนนาง และแรงงานไพร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวนาที่ผลิตเพื่อการยังชีพเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ยังมีชาวนาอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดของสยามในขณะนั้นซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่เขตที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนบน (Ruengsilp 1984, 125) และหลายเมืองก็เพาะปลูกข้าวได้ผลผลิตส่วนเกินที่สูง เช่น กรุงเก่า อ่างทอง สุพรรณบุรี และนครไชยศรี เป็นต้น มีการคาดคะเนว่า ใน พ.ศ. 2392 นั้น ชาวนาที่อาศัยและเพาะปลูกข้าวอยู่ในเขตที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนบนมีเท่ากับร้อยละ 61.74 ของชาวนาทั้งประเทศ

ปัญหาสำคัญของชนชั้นผู้ปกครองในสมัยนั้นก็คือบริหารปกครองเพื่อให้แรงงานและชาวบ้านสามารถทำการผลิตอาหารได้เพียงพอเพื่อเป็นเสบียงในการทำศึกสงครามและเป็นอาหารสำหรับใช้เลี้ยงดูแรงงาน ไพร่ และประชาชนที่ไม่ใช่ชาวนาในราชอาณาจักรผู้ปกครองประเทศอาศัยระบบการเกณฑ์แรงงานไพร่หลวงเพื่อใช้เป็นไพร่พลในการทำสงคราม และใช้เพื่อทำงานด้านสาธารณประโยชน์ ในขณะที่ขุนนางสามารถจะรับอุปถัมภ์แรงงานไพร่ที่เรียกว่าไพร่สมเพื่อไว้ใช้ทำงานให้กับขุนนาง

ในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น ได้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในประเทศ รัชกาลที่สอง จึงทรงสนับสนุนให้ชาวจีนจำนวนมากที่หนีสภาพความอดอยากมาจากเมืองจีนได้อพยพเข้า

มาทำงานในสยาม การศึกษาที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่า การใช้แรงงานรับจ้างชาวจีนอพยพมีมากขึ้นก็เพื่อเป็นการทดแทนการใช้แรงงานไพร่ที่ถูกบังคับเกณฑ์แรงงานนั่นเอง ดังจะเห็นได้ว่ามีกรณีระยะเวลาการบังคับใช้แรงงานไพร่ของหลวงจากเดิมปีละ 6 เดือนเหลือปีละ 4 เดือนในสมัยกรุงธนบุรี จนถึงรัชกาลที่หนึ่ง และต่อมาก็ลดลงอีกจนเหลือปีละ 3 เดือนในรัชกาลที่ 2 ถึงรัชกาลที่ 5 (Eosewong 2012) เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า ผู้นำรัฐไทยในสมัยนั้นเลือกที่จะลดการบังคับเกณฑ์แรงงานเพื่อให้ชาวนาที่เช่าที่นาสามารถมีเวลาทำการผลิตที่เป็นของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้เพราะว่า หากทางรัฐเข้มงวดเรื่องการบังคับเกณฑ์แรงงานมากจนเกินไปแล้ว ชาวนาก็อาจเลือกที่จะหนีเข้าป่าหรือเลือกที่จะขี้หรือเฉื่อยงานแทนได้ ชาวนาจะยินดีทำงานอย่างเต็มที่มากขึ้นก็ต่อเมื่อตนเองได้ประโยชน์จากการทำงานหนักด้วยเช่นกัน

ดังนั้น จากเหตุผลความจำเป็นที่เจ้าที่ดินผู้ปกครองรัฐต้องบริหารจัดการปัญหาเรื่องจริยวิบัติ (moral hazard) และป้องกันการหลบหนีของแรงงานไพร่ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อผลผลิตโดยรวมของราชอาณาจักรคณะผู้ปกครองรัฐในอดีตจึงจำเป็นต้องหันไปใช้นโยบายแบบยืดหยุ่นกว่า ซึ่งเป็นสิ่งที่นำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของชาวนาในเชิงพื้นที่ด้วย สาเหตุสำคัญที่ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของชาวนาในต่างพื้นที่กันนี้สามารถดำรงอยู่ได้ ก็เกิดมาจากข้อกำหนดของระบบแรงงานไพร่ในสมัยนั้นที่ห้ามแรงงานไพร่ไม่ให้เดินทางเคลื่อนย้ายถิ่นฐานหากไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เป็นนายของตน นอกจากนี้ ทางผู้ปกครองรัฐก็ยังได้มีการนำระบบสั๊กเลกมาใช้กับไพร่หลวงทุกคนเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือการแอบลักลอบย้ายถิ่นฐานของไพร่หลวงด้วย จึงทำให้ชาวนาที่อยู่นอกเขตพื้นที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนบนและมีระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพที่มีรายได้ต่ำกว่านั้น ไม่สามารถที่จะย้ายถิ่นฐานของตนเพื่อเข้ามาเช่าที่นาทำกินในพื้นที่เขตที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนบนและเปลี่ยนตัวเองไปเป็นชาวนาในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเพื่อที่จะมีรายได้ที่สูงขึ้นกว่าเดิมได้ จึงส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของชาวนาในทั้งสองพื้นที่นี้ดำรงอยู่ต่อไปได้ (Preechametta, 2014)

จากข้อมูลของ Sayswang (1984) หน้า 323 พบว่าในปี พ.ศ. 2392 แมลล็คได้ประมาณว่า พลเมืองสยามในเขตเมืองต่างๆ ที่ไม่ได้ปลูกข้าวเอง แต่มีความต้องการบริโภคข้าวนั้นคิดเป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 300,000 คน ถ้าข้าวส่วนเกินที่เก็บได้ส่วนใหญ่มาจากบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึงแล้ว ก็จะต้องมีข้าวส่วนเกินจากพื้นที่นี้ประมาณ 100,000 เกวียน เนื่องจากความต้องการบริโภคข้าวเฉลี่ยนั้นจะเท่ากับ 1/3 เกวียน/คน/ปี ดังนั้น ข้าวส่วนเกินเหล่านี้จะต้องมาจากผลผลิตส่วนเกินของชาวนาผู้ถือครองที่ดินขนาดเล็กที่เฉลี่ยแล้วประมาณ 15 ไร่ต่อครัวเรือนและอยู่ในพื้นที่ราบน้ำท่วมถึง เพราะฉะนั้น ชาวนาเหล่านี้จะผลิตข้าวส่วนเกินได้ประมาณ 2.3 เกวียนต่อครอบครัว และเมื่อคิดเปรียบเทียบกับตัวเลขผลผลิตโดยเฉลี่ยของชาวนาทั่วไปที่ผลิตเพื่อการยังชีพซึ่งเท่ากับ 1/3 เกวียนต่อไร่แล้ว ก็จะได้ว่าชาวนานอกเขตที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนบนที่ถือครองที่นาขนาด 15 ไร่จะมีผลผลิตเท่ากับ 5 เกวียน

ต่อปี ในขณะที่ชาวนาที่อยู่ในเขตที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนบนที่มีขนาดการถือครองที่นาเท่ากันจะมีผลผลิตเท่ากับ 7.3 เกวียนต่อปี เพราะฉะนั้นจะได้ว่า ชาวนาที่อยู่ในเขตที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนบนจะมีรายได้ที่แท้จริงสูงกว่าชาวนาที่อยู่นอกเขตที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนบน คิดเป็น 1.46 เท่าตัวโดยประมาณ

โดยสรุปแล้ว ผลจากการดำเนินนโยบายของผู้บริหารรัฐในสมัยนั้นในการลดจำนวนเดือนของการบังคับเกณฑ์แรงงานไพร่ให้เหลือน้อยลงนั้น มีผลทำให้ชาวนาในพื้นที่เขตที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนบนมีชีวิตที่ดีขึ้น เพราะสามารถมีผลผลิตส่วนเกินที่ได้จากปลูกข้าว

ในขณะที่ชาวนานอกเขตพื้นที่ราบลุ่มเจ้าพระยาซึ่งอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงชีพก็ได้ประโยชน์ทางอ้อม เพราะชาวนาเหล่านี้จะได้รับความช่วยเหลือในทางอ้อมจากรัฐด้วย ทั้งนี้รัฐสามารถนำผลผลิตข้าวส่วนเกินมาช่วยเหลือชาวนาที่ผลิตเพื่อการยังชีพในยามที่เกิดภัยธรรมชาติหรือฝนแล้งนั่นเอง

เพราะฉะนั้นในแง่หนึ่งแล้ว การที่ผู้บริหารรัฐในสมัยนั้น เลือกที่จะลดเวลาในการบังคับเกณฑ์แรงงานไพร่ให้เหลือน้อยลงนั้น ก็เท่ากับได้ทำให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างขุนนางในระบบศักดินาและชาวนาแรงงานไพร่ในสมัยนั้นลดน้อยลงกว่าเดิมได้บ้างบางส่วน ซึ่งข้อสรุปนี้จะสอดคล้องกับสมมติฐานของ Kuznets (1955) นั่นเอง

ในส่วนต่อไปนี่ จะเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดจากแบบจำลองที่ได้นำเสนอไปแล้วในหัวข้อที่ 4 ข้างต้นเพื่ออธิบายว่า ทำไมช่องว่างความเหลื่อมล้ำในสังคมช่วงยุคต้นรัตนโกสินทร์ จึงไม่ได้นำไปสู่ความวุ่นวายในสังคม (social unrest) ด้วยการการลุกฮือขึ้นมาจากการรวมตัวของชาวนาผู้ยากจนเพื่อเรียกร้องผลักดันให้เกิดการกระจายรายได้ระหว่างชนชั้นนำและชาวนาที่เป็นธรรมมากขึ้น ซึ่งคำตอบของคำถามนี้สามารถแยกออกเป็นข้อๆ ได้ดังต่อไปนี้

สังคมสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เป็นสังคมแบบศักดินา มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมออกได้เป็นสองกลุ่มด้วยกันคือ $j = 1, 2$. โดยที่ชนชั้น $j = 1$ หมายถึงกลุ่มชนชั้นนำซึ่งได้แก่ กลุ่มเจ้าและขุนนาง และ ชนชั้น $j = 2$ หมายถึงกลุ่มแรงงานไพร่ชาวนา กับแรงงานรับจ้างชาวจีน ซึ่งทั้งสองกลุ่มชนชั้นนี้จะมีรายได้ที่แตกต่างกันมาก ในขณะที่จำนวนเชื้อชาติจะแบ่งเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ $k = T, N$. โดยที่เชื้อชาติ T หมายถึงเชื้อชาติไทย และเชื้อชาติ N หมายถึงเชื้อชาติอื่นๆ ที่ไม่ใช่ไทย

ในกรณีนี้ กลุ่มชนชั้นนำและขุนนาง ($j=1$) จะมีระยะห่างทางชนชั้นทางสังคมค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับ กลุ่มชนชั้นแรงงาน ($j=2$) เนื่องจากกลุ่มชนชั้นนำและขุนนางจะเป็นกลุ่มที่สามารถสะสมความมั่งคั่งในรูปของผลผลิตส่วนเกินได้จากกลไกของระบบศักดินา ในขณะที่กลุ่มชนชั้นแรงงานไพร่ทั่วไปจะมีฐานะความเป็นอยู่ในระดับพอยังชีพเท่านั้น ดังนั้นระยะห่างของความแตกต่างทางชนชั้นระหว่างกลุ่มชนชั้นขุนนางกับกลุ่มชนชั้นแรงงานไพร่ (ตามที่แสดงในสมการที่ 4) จะมีมากกว่า

ระหว่างทางเชื้อชาติ³ ทั้งในกรณีของกลุ่มชนชั้นขุนนางเชื้อชาติไทยกับเชื้อชาติอื่น (เช่น กรณีของตระกูลขุนนาง) หรือในกรณีของกลุ่มชนชั้นแรงงานไพร่ไทยกับแรงงานรับจ้างจีน (ตามที่แสดงในสมการที่ 3) นั่นเอง

เพราะฉะนั้น ในกรณีของกลุ่มชนชั้นขุนนาง ($j=1$) จะได้ว่า $d_{1TT} = d_H$ และ $d_{1TN} = d_L$ ในขณะที่กลุ่มชนชั้นแรงงานไพร่ ($j=2$) จะได้ว่า $d_{2TT} = d_H$ และ $d_{2TN} = d_L$ นั่นเอง

ดังนั้น ในกรณีนี้ ปัญหาของกลุ่มชนชั้นขุนนาง และกลุ่มชนชั้นแรงงานไพร่ ในการเลือกกลุ่มตามอัตลักษณ์ทางสังคมที่เหมาะสม (ดังที่แสดงโดยสมการที่ 5) นั้นจะเขียนได้เป็น

$$i_1^*(t) = \underset{l_1 \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \{U_1\} = \underset{l_1 \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \left\{ \bar{y}_1(t) + l_1 [\gamma \bar{y}_{1T2}(t) - \delta d_{1T2}] + (1-l_1) [\gamma \bar{y}_{1TN}(t) - \delta d_{1TN}] \right\} \quad (9)$$

และ

$$i_2^*(t) = \underset{l_2 \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \{U_2\} = \underset{l_2 \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \left\{ \bar{y}_2(t) + l_2 [\gamma \bar{y}_{2TN}(t) - \delta d_{2TN}] + (1-l_2) [\gamma \bar{y}_{2T1}(t) - \delta d_{2T1}] \right\} \quad (10)$$

คำตอบของปัญหาในการเลือกกลุ่มอัตลักษณ์ของกลุ่มชนชั้นขุนนางตามที่แสดงในสมการที่ 9 ในกรณีที่ตัวแปร t คือจำนวนเดือนที่บังคับเกณฑ์แรงงานที่ปรับใหม่ให้ลดลงแล้วนั้น ก็คือ ซึ่งหมายความว่ากลุ่มชนชั้นนำไทยจะเลือกที่จะเข้ากลุ่มสังคมร่วมกับชนชั้นนำชาวต่างชาติในสังคม เช่น เจ้าภาชีนายอารกรชาวจีน เป็นต้น เนื่องจากจะมีระยะห่างทางสังคมที่น้อยกว่า การที่จะไปเข้ากลุ่มทางสังคมกับชนชั้นแรงงานไพร่ไทยหรือแรงงานรับจ้างชาวจีน (ซึ่งก็คือ $0 < d_{1TN} < d_{1T2}$) นั่นเอง ในขณะที่คำตอบของทางเลือกกลุ่มอัตลักษณ์ทางสังคมของกลุ่มชนชั้นแรงงานจะเป็น $i_2^* = 1$ ซึ่งหมายความว่ากลุ่มชนชั้นแรงงานไพร่ไทยจะเลือกที่จะเข้ากลุ่มสังคมร่วมกับชนชั้นแรงงานชาวต่างชาติในสังคม เช่น แรงงานอพยพชาวจีน เป็นต้น เพราะว่ามีระยะห่างทางสังคมที่น้อยกว่า การที่จะไปเข้ากลุ่มทางสังคมกับชนชั้นนำและขุนนาง (ซึ่งก็คือ $0 < d_{2TN} < d_{2T1}$) นั่นเอง

จากคำตอบในการเลือกกลุ่มอัตลักษณ์ทางสังคมของทั้งกลุ่มชนชั้นนำและกลุ่มชนชั้นแรงงานไพร่ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ทำให้ได้เงื่อนไขในการเลือกกระดัดของอัตราภาษีที่ยินดีจ่าย (ซึ่งในกรณีนี้จะเทียบได้เป็นจำนวนเดือนในการเกณฑ์แรงงานไพร่) ของแต่ละกลุ่มอัตลักษณ์ทางสังคมได้เป็น

$$i^*(l_1 = 0) = \underset{l \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \{U_1\} = \underset{l \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \left\{ \bar{y}_1(t) + (1-l_1) [\gamma \bar{y}_{1TN}(t) - \delta d_{1TN}] \right\} \quad (11)$$

และ

$$i^*(l_2 = 1) = \underset{l \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \{U_2\} = \underset{l \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \left\{ \bar{y}_2(t) + l_2 [\gamma \bar{y}_{2TN}(t) - \delta d_{2TN}] \right\} \quad (12)$$

³ ซึ่งสำนึกเรื่องของรัฐชาติสมัยใหม่ ยังไม่เกิดขึ้นในสยามเมื่อยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ดังนั้นระดับภาษีรายได้ที่แท้จริงในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ที่คนในแต่ละกลุ่มชนชั้นสังคมต้องการจะเห็นนั้น (ซึ่งในทางปฏิบัติจริงก็คือจำนวนเดือนของการบังคับเกณฑ์แรงงานไพร่) จะแสดงได้จากสมการที่ 7 ดังนี้

$$t^*(l_1=0) = \max \left\{ 1 - \frac{y_1 + \gamma y_{1TN}}{(1+\gamma)\gamma}, 0 \right\} \leq t^*(l_2=1) = \max \left\{ 1 - \frac{y_2 + \gamma y_{2TN}}{(1+\gamma)\gamma}, 0 \right\} \quad (13)$$

ดังนั้นอัตราภาษีรายได้ที่แท้จริงมีมาตรฐานในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งก็คือจำนวนเดือนบังคับเกณฑ์แรงงานไพร่ที่ถูกปรับลดลงใหม่ซึ่งแทนด้วยตัวแปร $\Gamma(t^*(t)) = t$ จะมีค่าอยู่ในช่วงดังนี้คือ

$$\Gamma(t^*(l_1(t), l_2(t))) = t \in [t^*(l_1=0), t^*(l_2=1)] \quad (14)$$

ระดับอัตราภาษีรายได้ที่แท้จริงมีมาตรฐานในช่วงต้นรัตนโกสินทร์นี้จะเป็นอัตราที่ยอมรับได้ของทุกฝ่ายเนื่องจากว่า

(1) กลุ่มชนชั้นนำและขุนนางไทย จะได้ประโยชน์จากการลดจำนวนเดือนบังคับเกณฑ์แรงงานไพร่ลง เพราะสามารถลดต้นทุนในการตรวจจับไพร่ที่หนี ในขณะที่เดียวกันก็จะได้ผลผลิตข้าวในประเทศที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากแรงงานไม่มีแรงจูงใจในการผลิตที่เพิ่มขึ้นกว่าเดิมนั่นเอง

(2) กลุ่มชนชั้นนำชาวต่างชาติเช่น นายทุนเจ้าภาษีอากรชาวจีน เพราะกลุ่มนี้จะได้ประโยชน์จากการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเมื่อมีการลดจำนวนเดือนในการบังคับเกณฑ์แรงงานซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพในการผลิตของภาคเกษตรกรรมปรับตัวสูงขึ้นจากเดิม

(3) กลุ่มชนชั้นแรงงานไพร่ได้ประโยชน์โดยตรงจากการลดลงของจำนวนเดือนที่ถูกบังคับเกณฑ์แรงงานเพราะแรงงานไพร่จะสามารถสะสมผลผลิตส่วนเกินได้มากขึ้นจากการทำงานหนัก และผลทำให้การหลบหนีเข้าป่าของแรงงานไพร่มีน้อยลง

โดยสรุปแล้ว นโยบายปรับลดจำนวนเดือนของการบังคับเกณฑ์แรงงานในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์นั้น แม้จะทำให้กลุ่มชนชั้นขุนนางที่มีรายได้แท้จริงที่สูงกว่านั้นต้องแบกรับภาระภาษีที่เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มชนชั้นนำก็จะได้ประโยชน์จากความมั่งคั่งของประเทศทางด้านอาหารที่มีมากขึ้นกว่าเดิม และผลจากการดำเนินนโยบายลดการบังคับเกณฑ์แรงงานไพร่ให้น้อยลงนี้เอง จึงทำให้มีการกระจายรายได้ระหว่างชนชั้นทั้งสังคมที่เป็นธรรมมากขึ้นในสมัยนั้น และเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชนชั้นทางสังคมที่รุนแรงต่อไปนั่นเอง

(ข) การรับมือกับลัทธิล่าอาณานิคมในสมัยรัชกาลที่ 5

หลังจากสยามได้ทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษแล้ว การผลิตและค้าข้าวได้มีการขยายตัวมากอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน มีงานศึกษาจำนวนมากที่ได้บันทึกเรื่องนี้ไว้ เช่น

“ก่อน พ.ศ. 2398 การผลิตเพื่อการค้าในประเทศมีจำกัด เนื่องจากขาดการแบ่งงานกันทำขนาดใหญ่ แต่หลังสนธิสัญญาเบาว์ริง กระบวนการแบ่งงานกันทำเริ่มเกิดขึ้นในระดับระหว่างประเทศ ทำให้การผลิตเพื่อการค้าสามารถขยายตัวได้เร็วขึ้น” (Nartsupha, 1984)

“แต่บัดนี้ เพราะเปิดข้าว ให้นานาประเทศชนข้าวไปจำหน่ายเมืองอื่น ไม่ห้าม ก็มีผู้ทำนามากเต็มที แลนาเกิดขึ้นใหม่ ทุกปี เม็ดข้าวมีในบ้านเมืองล้นเหลือเพื่อขาย คนต่างประเทศเอาเรือเข้ามาบรรทุข้าวไปขายเมืองอื่นมากมายหลายลำ ปีหนึ่งชนข้าวไปหลายหมื่นเกวียน ราษฎรก็อดราคาข้าวให้แพงอยู่เป็นนิตย์ ด้วยคิดจะขายเอาเงินให้มาก ฝ่ายลูกค้านานาประเทศเมื่อเห็นข้าวในกรุงเทพฯ ราคาแพงเพียงพจะซื้อเอาไปขายก็มีกำไรได้ ก็เอาเงินมาบ้าง เอาทองมาบ้าง แต่เมืองอื่นมาซื้อข้าวไป ก็เอาทองมาซื้อข้าวในบ้านในเมือง ก็ไม่หลุดไม่สูญไปเหมือนดั่งข้าวที่คนกินเสีย เงินทองในพื้นที่บ้านพื้นเมืองก็มากขึ้นทุกปี.....เพราะฉะนั้น ถึงข้าวมีมาก ราคาที่แพงอยู่ คือเกวียนละสี่ตำลึงห้าตำลึงเสมอไป” (Sayswang, 1984)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของการผลิตเพื่อการค้าในระยะแรกนี้ ก็ยังไม่มีผลกระทบต่อระบบศักดินาของสยามมากนัก (Nartsupha, 1984) แต่เมื่อการผลิตข้าวขยายตัวอย่างมาก ที่ดินได้ก็เริ่มกลายเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญมากขึ้นกว่าในอดีต มีการลงทุนขุดคลองเพื่อเปิดพื้นที่เพาะปลูกและมีความต้องการถือครองที่ดินกันมากขึ้น นอกจากนี้ผลจากการเติบโตทางเศรษฐกิจนี้ ได้ทำให้ราคาทาสแพงขึ้น มีทาสได้ตัวมากขึ้น และค่าจ้างแรงงานก็ปรับสูงขึ้นด้วย (Sayswang, 1984) รัฐสยามในสมัยนั้นมีความห่วงหาในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน จึงไม่ยอมให้มีการสิทธิแก่ผู้จับจอง แต่เนื่องจากต้องการจูงใจให้ฝรั่งตะวันตกเข้ามาตั้งโรงงานสมัยใหม่ในประเทศ จึงจำต้องปรับให้เกิดความยืดหยุ่นมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ด้วยการตั้งเงื่อนไขในเชิงพื้นที่ที่ฝรั่งจะซื้อที่ดินได้ โดยแบ่งที่ดินออกเป็น 3 เขตได้แก่ เขตที่หนึ่ง เป็นเขตที่ดินในพระนคร และห่างกำแพงพระนครออกไปสองร้อยเส้น ทั้งสี่ทิศ จะยอมให้ฝรั่งเช่าบ้านและที่ดินได้ แต่ซื้อที่ดินไม่ได้ เขตที่สองอยู่ระหว่างเขตที่หนึ่งและสาม เจ้าของที่มีสิทธิให้ฝรั่งเช่าและซื้อกรรมสิทธิ์ที่ดินได้โดยปราศจากเงื่อนไข และ (3) เขตที่สาม ตั้งแต่เขตที่เลยปากน้ำบางพุทรา และท่าพระงานขึ้นไปทางเหนือ ตั้งแต่ท่าพระงามถึงบางขนากเลยไปทางตะวันออก ตั้งแต่เกาะศรีราชาไปถึงกำแพงเมืองเพชรบุรีลงไปทางใต้ และตั้งแต่ฝั่งทะเลเพชรบุรี และกำแพงเมืองราชบุรี เมืองสุพรรณบุรี จนถึงปากน้ำบางพุทราเลยไปทางตะวันตก ห้ามไม่ให้ฝรั่งเช่าซื้อบ้านและที่ดินเพราะรัฐบาลไม่สามารถให้ความคุ้มครองป้องกันภัยได้ (Sayswang, 1984)

การปฏิรูปสยามในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง กฎหมาย และศาลให้ทันสมัยขึ้น มีการเลิกทาส และสร้างระบบราชการสมัยใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้คนธรรมดาที่มีความรู้ความสามารถมีโอกาสเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งราชการและฐานะทางสังคมที่สูงขึ้นได้ รัชกาลที่ 5 ได้ยกเลิกการจัดสรรที่ดินตามระบบศักดินาเดิมที่ก่อให้เกิดการถือครองที่ดินขนาดใหญ่

อย่างไรก็ตาม Larsson (2008) ได้ชี้ว่าการปฏิรูปของสยามในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นแตกต่างจากกรณีการปฏิรูปประเทศของญี่ปุ่นที่เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน เนื่องจากไทยไม่มีการปฏิรูปที่ดินอย่างจริงจังเหมือนกับในกรณีของญี่ปุ่น สาเหตุเป็นเพราะสยามได้สูญเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตนั่นเอง ทำให้สยามเกรงว่าการปฏิรูปที่ดินจะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านขายกรรมสิทธิ์ที่ดินให้กับฝรั่งเศสตะวันตก แม้ว่าในปี พ.ศ. 2444 สยามจะออกกฎหมายเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินฉบับใหม่ในปี พ.ศ. 2435 และตามด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการรวมศูนย์การจดทะเบียนที่ดินและการออกโฉนดที่ดินที่อิงกับการสำรวจเพื่อรังวัดตามหลักวิธีสากลที่ทันสมัยก็ตาม แต่ทั้งหมดนี้เพราะต้องการเพิ่มขึ้นขั้นตอนในการออกกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อบีบให้ฝรั่งเศสตะวันตกยอมผ่อนปรนแก้ไขข้อเสียเปรียบบางประการของสยามในเรื่องการสูญเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตนั่นเอง⁴ ดังจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้

“The non-developmental outcome in the area of Siamese land rights was caused neither by an insufficiently serious external security threat nor the presence of a domestic coalition “blocking” developmental activities. Instead, Siamese government policy regarding land administration was critically conditioned – and constrained – by the international institutional context within which the Siamese state operated. In Siam, property rights policy became intertwined with a diplomatic bargaining process in which the government sought to abolish the treaty-based rights of Westerners to enjoy extraterritoriality and to acquire land in Siam.” (Larsson 2008, 7)

ในยุคสมัยรัชกาลที่ 5 ปัญหาของกลุ่มชนชั้นนำในสังคมในการเลือกกลุ่มอัตลักษณ์ทางสังคม (ซึ่งในกรณีนี้ตัวแปร t คืออัตราค่าเช่าที่ดินที่สูงเนื่องจากไม่มีการปฏิรูปที่ดิน) ก็คือการเลือก $I_1^* = 0$ (สมการที่ 9) ซึ่งหมายความว่ากลุ่มชนชั้นนำสยามจะเลือกเข้ากลุ่มสังคมร่วมกับชนชั้นนายทุนชาวจีนเหมือนเดิม เนื่องจากจะมีระยะห่างทางสังคมที่น้อยกว่าการที่จะไปเข้ากลุ่มทางสังคมกับชาวบ้านทั่วไปนั่นเอง ในขณะที่เดียวกัน ทางเลือกของกลุ่มชนชั้นชาวบ้านทั่วไปในการเข้ากลุ่มอัตลักษณ์ทางสังคมก็จะเป็น $I_2^* = 0$ (สมการที่ 10) เหมือนกัน ซึ่งเป็นผลของกระแสความรู้สึกเรื่องชาตินิยมที่รุนแรงเพราะการต่อสู้กับลัทธิล่าอาณานิคมของชาติตะวันตกในขณะนั้น หมายความว่ากลุ่มชนชั้นชาวบ้านทั่วไปจะรู้สึกว่าช่วงห่างจากชนชั้นนำนั้นลดลงจากเดิม เพราะตนเองจะสามารถขยับฐานะทางสังคมได้มากขึ้นด้วยการรับราชการในระบบใหม่ด้วยนั่นเอง

⁴ แต่ต่อมาเมื่อสยามได้บรรลุเป้าหมายของการต่อรองกับชาติตะวันตกตามที่กล่าวแล้ว ก็กลับลดความตั้งใจในการออกโฉนดที่ดินเพื่อกระจายที่ดิน (Larsson 2008, 15) จึงพลาดโอกาสในการปฏิรูปที่ดินที่จะนำไปสู่การกระจายรายได้เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างจริงจังในช่วงนั้น จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เศรษฐกิจสยามหลังการปฏิรูปแล้ว ไม่สามารถขยายตัวมากเช่นเดียวกับญี่ปุ่นในขณะนั้น ข้อเท็จจริงนี้ จึงสนับสนุนแนวคิดที่ว่าจำนวนคุณภาพที่มีได้นั้นอาจมีมากกว่าหนึ่งคุณภาพนั่นเอง (multiple equilibria) ยกตัวอย่างเช่น อาจเกิดได้ทั้งคุณภาพในกรณีที่ไม่มีการปฏิรูปที่ดิน และ กรณีที่มีการปฏิรูปที่ดิน

ดังนั้นการเลือกกลุ่มอัตลักษณ์ทางสังคมของกลุ่มชนชั้นนำในสังคมและกลุ่มชนชั้นชาวบ้านทั่วไปในช่วงยุคสมัยของรัชกาลที่ 5 นี้จึงทำให้เงื่อนไขในการเลือกระดับของอัตราภาษีที่ยื่นดีจ่าย (ซึ่งในกรณีนี้ตัวแปร t คืออัตราค่าเช่าที่ดินที่สูงเนื่องจากไม่มีการปฏิรูปที่ดิน) ของกลุ่มอัตลักษณ์ทางสังคมของชนชั้นนำเป็นไปตามสมการที่ (11) ในขณะที่เงื่อนไขเดียวกันนี้สำหรับกรณีของกลุ่มอัตลักษณ์ทางสังคมของกลุ่มชาวบ้านทั่วไปจะเขียนได้เป็น

$$t^*(l_2 = 0) = \underset{t \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \{U_2\} = \underset{t \in [0,1]}{\operatorname{argmax}} \left\{ \bar{y}_2(t) + (1-l_2) \left[\gamma \bar{y}_{2T1}(t) - \delta d_{2T1} \right] \right\} \quad (15)$$

ดังนั้น ระดับอัตราตลาดของค่าเช่าที่ดินในช่วงยุคสมัยของรัชกาลที่ 5 ที่แต่ละกลุ่มชนชั้นสังคมต้องการจะเห็นนั้น จะแสดงได้จากสมการต่อไปนี้

$$t^*(l_1 = 0) = \max \left\{ 1 - \frac{y_1 + \gamma y_{1T1}}{(1+\gamma)\gamma}, 0 \right\} \cong t^*(l_2 = 0) = \max \left\{ 1 - \frac{y_2 + \gamma y_{2T1}}{(1+\gamma)\gamma}, 0 \right\} \quad (16)$$

คุณภาพของอัตราตลาดของค่าเช่าที่ดิน (ที่แท้จริง) มีฐานในช่วงยุคสมัยของรัชกาลที่ 5 จะแทนด้วยตัวแปร $\Gamma(t^*(l_1(t), l_2(t))) = t$ ซึ่งจะมีค่าอยู่ในช่วงดังนี้

$$\Gamma(t^*(l_1(t), l_2(t))) = t^*(l_1 = 0) \cong t^*(l_2 = 0) \quad (17)$$

หมายความว่า คนทั่วไปในสมัยนั้นยอมรับในการดำเนินนโยบายของชนชั้นนำในสังคมที่ทำให้ราคาและค่าเช่าที่ดินปรับตัวสูงขึ้นกว่าในอดีต ทำให้เจ้าของที่ดินสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตส่วนเกินมาเป็นของตนได้รูปของค่าเช่าที่ดินได้ที่ดินจึงกลายเป็นปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญแทนที่ปัจจัยแรงงานที่เคยสำคัญมากในอดีต

(ค) การเมืองแบบสองขั้วในยุคปัจจุบัน

ประเทศไทยถูกจัดว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางรายได้ค่อนข้างมาก หากพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคทางด้านรายได้ในปี พ.ศ.2533 2543 และ 2552 ที่เท่ากับ 0.515 0.522 และ 0.485 ตามลำดับ (ผาสุกและคณะ, 2556) และได้นำเสนอว่าวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ได้ส่งผลลอบบเทาทางการเมืองของชนชั้นนำเดิมและเปิดโอกาสให้ศูนย์อำนาจทุนใหม่เลือกใช้นโยบายที่มุ่งให้ประโยชน์กับคนระดับล่าง แต่ก็ไม่แน่ชัดว่าศูนย์อำนาจใหม่จะนำสังคมสู่ความเสมอหน้าได้หรือไม่เพราะยังใช้ประโยชน์จากระบบอำนาจที่มีอยู่ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่แบ่งออกเป็นสองขั้วที่ผ่านมาจะสามารถอธิบายตามแนวคิดของ Lindqvist and Ostling (2013) ได้ดังนี้

กำหนดให้ตัวแปร t แทนอัตราภาษีเหมาจ่ายเฉลี่ยต่อหัวประชากรในยุคสมัยปัจจุบันนี้ โดยที่กลุ่มชนชั้นนำไทยจะเลือกที่จะเข้ากลุ่มสังคมร่วมกับนายทุนนักธุรกิจชาวไทยและชาวต่างชาติ ดังนั้น กลุ่มชนชั้นนำในสังคมจะเน้นเลือกเข้ากลุ่มกับกลุ่มที่มีอัตลักษณ์ทางสังคมแบบชนชั้นนำ

ด้วยกัน คือ $i_1^* = 0$ (สมการที่ 9) นั่นเอง ดังนั้น เงื่อนไขในการเลือกระดับของอัตราภาษีที่ยินดีจ่ายของกลุ่มนี้จึงเป็นไปตามสมการที่ (11)

ในขณะที่สังคมของกลุ่มชนชั้นชาวบ้านทั่วไปจะแตกแยกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ

(1) กลุ่มแรกเป็นชาวบ้าน นักธุรกิจ และชนชั้นกลางในเขตเมืองหรือในพื้นที่ที่มีลักษณะของภูมิภาคนิยมสูงและให้ความสำคัญกับแนวทางที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก กลุ่มนี้จะเข้าได้ดีกับกลุ่มการเมืองของชนชั้นนำเดิม ซึ่งมีฐานเสียงสนับสนุนส่วนใหญ่จากพื้นที่ภาคใต้ ภาคกลาง และเขตเมืองคือกรุงเทพฯ ดังนั้นกลุ่มนี้จะเลือกเข้ากลุ่มอัตราก้าวหน้าทางสังคมร่วมกับกลุ่มชนชั้นนำ และเลือก $i_1^* = 0$ (สมการที่ 10) ทำให้เงื่อนไขในการเลือกระดับของอัตราภาษีที่ยินดีจ่ายของกลุ่มนี้เป็นไปตามสมการที่ (15)

(2) กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มชาวบ้านและนักธุรกิจหน้าใหม่รายเล็กรายน้อยในท้องถิ่น รวมทั้งชนชั้นล่างส่วนใหญ่ด้วย กลุ่มนี้จะได้ประโยชน์จากกลุ่มการเมืองของศูนย์อำนาจใหม่ ซึ่งมีฐานเสียงส่วนใหญ่จากภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นกลุ่มนี้จะเลือกเข้ากลุ่มอัตราก้าวหน้าทางสังคมร่วมกับกลุ่มชนชั้นนำ และเลือก $i_2^* = 1$ (สมการที่ 10) นั่นเอง ทำให้เงื่อนไขในการเลือกระดับของอัตราภาษีที่ยินดีจ่ายของกลุ่มนี้เป็นไปตามสมการที่ (12)

มวลชนของกลุ่มการเมืองของชนชั้นนำเดิมก็จะมีอัตลักษณ์แบบอนุรักษ์นิยม กล่าวคือมีความรู้สึกเรื่องชาตินิยมและให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองของชนชั้นนำเดิมซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว มักจะให้ความสำคัญกับเป้าหมายด้านการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันน้อยกว่าเรื่องการขยายตัวของเศรษฐกิจ เพราะมีค่านิยมว่า “เป้าหมายเรื่องความมั่นคงของชาติและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ” มีความสำคัญมากกว่าเป้าหมายในเรื่องการกระจายรายได้ ส่วนมวลชนของกลุ่มการเมืองศูนย์อำนาจใหม่โดยเฉพาะชนชั้นล่างที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากนโยบายใหม่ของกลุ่มศูนย์อำนาจใหม่ เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค โครงการกองทุนหมู่บ้าน และพักหนี้เกษตรกร เป็นต้น จึงมีความเต็มใจที่จะสนับสนุนกลุ่มการเมืองศูนย์อำนาจใหม่อย่างเหนียวแน่น เนื่องจาก มวลชนระดับล่างเป็นเสียงส่วนใหญ่ จึงทำให้ผู้สนับสนุนกลุ่มการเมืองศูนย์อำนาจใหม่กลายเป็นผู้ออกเสียงข้างมาก จึงทำให้ชนะการเลือกตั้งทั่วไปได้ไม่ยาก ดังนั้น หากประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศมีโอกาสได้ออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนที่มีการนำเสนอนโยบายอัตราภาษีรายได้ของแต่ละพรรคการเมืองที่ตนสังกัดแล้ว ก็จะได้อัตราภาษีรายได้ (ที่แท้จริง) มัธยฐานในช่วงปัจจุบัน ซึ่งแทนด้วยตัวแปร $\Gamma(t^*(i_1^*(t), i_2^*(t))) = t$ จะมีค่าอยู่ในช่วงตามที่แสดงในสมการที่ (14) ดังนี้

$$\Gamma(t^*(i_1^*(t), i_2^*(t))) = t \in [t^*(i_1^* = 0), t^*(i_2^* = 1)] \quad (18)$$

ในกรณีข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าอัตราภาษีรายได้ (ที่แท้จริง) มัธยฐานที่ดุลยภาพนั้น อาจมีได้มากกว่าหนึ่งค่า (multiple equilibria) ขึ้นอยู่กับขนาดต่างๆ ของมวลชนของแต่ละกลุ่มอัตราก้าวหน้า

ทางสังคมนั่นเอง และกลุ่มมวลชนซึ่งเป็นฐานเสียงของแต่ละกลุ่มการเมืองเหล่านี้จะมีการออกเสียงในลักษณะที่คานกันโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องนโยบายการกระจายรายได้คุณภาพของการแข่งขันทางการเมืองระหว่างสองกลุ่มการเมืองที่ปรับเข้าหากันแบบไม่สุดขั้วไปข้างใดข้างหนึ่งนี้ เป็นผลมาจากการเลือกกลุ่มสังคมที่แตกต่างกันของฐานมวลชนแต่ละฝ่ายที่ทำให้เกิดดุลยภาพได้มากกว่าหนึ่งค่านั่นเอง เช่น หากกลุ่มการเมืองของศูนย์อำนาจใหม่ชนะการเลือกตั้ง ก็จะทำให้มีการใช้นโยบายการกระจายรายได้ไปสู่คนชั้นล่างมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งก็ช่วยให้คนชนชั้นล่างบางส่วนเข้มแข็งขึ้นและช่วยตัวเองได้มากขึ้น และทำให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ลดน้อยลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pawasutipaisit and Townsend (2010) ที่พบว่าความเหลื่อมล้ำในเชิงสินทรัพย์ของครัวเรือนมีแนวโน้มลดลงเมื่อเวลาผ่านไป โดยที่หลายๆ ครัวเรือนสามารถที่จะหลุดออกจากความยากจนได้ภายในช่วงเวลาเจ็ดปี ซึ่งเป็นผลมาจากการออมของครัวเรือนและประสิทธิภาพในการใช้เงินออมนั้นให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด ขณะเดียวกันคนชั้นล่างก็ช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น โดยไม่ต้องการอาศัยนโยบายประชานิยมแบบไม่รู้จบกันอีก ซึ่งหมายความว่า การกระจายรายได้มีแนวโน้มที่เป็นธรรมมากขึ้น สอดคล้องกับสมมติฐานของ Kuznets ที่ว่าความเหลื่อมล้ำในระยะยาวจะมีแนวโน้มลดลงนั่นเอง

บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษานี้ได้ทำการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างเรื่องพลวัตความเหลื่อมล้ำของไทยโดยครอบคลุมช่วงเวลาที่ค่อนข้างยาวนาน และอาศัยกรอบความคิดเรื่อง Kuznets curve มาผนวกเข้ากับระบบการเมือง และอิทธิพลของการรวมกลุ่มทางสังคมที่มีหลากหลายมิติมากกว่าเฉพาะเรื่องกลุ่มสังคมทางชนชั้นเท่านั้น

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมต่างๆ จะมีผลต่อชาวบ้านในการออกเสียงเพื่อเลือกระดับการกระจายรายได้มากหรือน้อยแตกต่างกัน และมีโอกาสที่จะเกิดกรณีที่มีหลายดุลยภาพได้ (multiple equilibria) และสังคมอาจจะลงเอยที่จุดดุลยภาพรองได้ (sub-optimal equilibrium)

อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการแข่งขันในระบบพรรคการเมืองที่มีความต่อเนื่องนั้น ดุลยภาพของการแข่งขันทางการเมืองระหว่างสองกลุ่มการเมืองนี้ ก็จะทำให้ทั้งสองกลุ่มการเมืองปรับนโยบายจนเข้าไปอยู่ในลักษณะที่เป็นกลางๆ ไม่สุดขั้วไปข้างใดข้างหนึ่ง และในระยะยาว ความเหลื่อมล้ำจะลดลงตามสมมติฐานของ Kuznets

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการศึกษานี้มีอยู่สองข้อด้วยกันดังนี้คือ

ข้อที่หนึ่ง ความเห็นที่แตกต่างระหว่างมวลชนฐานเสียงทั้งสองฝ่ายนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะความ

เห็นต่างที่มีเหตุมีผลจะช่วยให้มีการดำเนินนโยบายที่เหมาะสมในเรื่องการกระจายรายได้ได้ในที่สุด จึงควรที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนทั้งสองฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นของตนอย่างเปิดเผยเสรีตามระบอบประชาธิปไตย และ

ข้อที่สอง สังคมจะต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นทางการและเป็นนิติรัฐอย่างแท้จริง เพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาศัยข้อกฎหมายในลักษณะที่เป็นคุณกับฝ่ายตนในเกือบทุกกรณี เช่นนี้แล้วการแลกเปลี่ยนทางความคิดอย่างสร้างสรรค์และสันติธรรมจึงจะบังเกิดได้ สังคมก็จะมีทัศนะที่เปิดกว้างต่อความคิดเห็นที่แตกต่างแย้งอารยประเทศในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- Acemoglu, D., and J. Robinson. (2000). "Why did the West extend the franchise? Democracy, Inequality and growth in historical perspective." *Quarterly Journal of Economics*, 115, pp.1167-1200.
- Acemoglu, D., and J. Robinson. (2002). "A theory of political economy of the Kuznets curve." *Review of Development Economics*, 6, pp.183-202.
- Alesina, A., Baqir, R. and Easterly, W. (1999). "Public good and ethnic divisions." *The Quarterly Journal of Economics*, 115(4), pp.1167-1199.
- Alesina, A., Glaeser, E., and Sacerdote, B. (2001). "Why doesn't the United States have a European-style welfare state?" *Brookings Paper on Economics Activity*, 2001(2), pp.187-254.
- Eosewong, N. (2012). *Quill and Sails*. 4th ed., Bangkok: Sameskybooks Press. (in Thai).
- Jeong, H., and R. Townsend. (2008). "Growth and inequality: model evaluation based on and Estimation-Calibration." *Macroeconomic Dynamics*, 12 (2), pp.231-284.
- Kuznets, S. (1955). "Economic growth and income inequality." *American Economic review*, 45, pp.1-28.
- Lasson, T. (2008). "Western imperialism and defensive underdevelopment of property rights institutions in Siam." *Journal of East Asian Studies*, 8, pp.1-28.
- Lindqvist, E., and R. Ostling. (2013). "Identity and redistribution." *Public Choice*, 155, pp.469-491.
- Luttmer, E.F.P. (2001). Group loyalty and the taste for redistribution. *Journal of Political Economy*, 109(3), pp.500-528.
- Nartsupha, C. and S. Manarangsarn. (1984). *Economic History of Thailand until 1941*. Bangkok: Thammasat University Press. (in Thai).

- Orr, L. L. (1976). "Income transfers as a public good: an application to AFDC." *American Economic Review*, 66(3), pp.359-371.
- Pawasutipasit, A., and R. Townsend. (2010). "Wealth accumulation and factors accounting for success." *Journal of Econometrics*, 161, pp.56-81.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. (A. Goldhammer Trans.) Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Phongpaichit, P. and C. Baker. (1996). *Thailand: Economy and Politics in the Bangkok Era*. Bangkok: Trasawin Press. (in Thai).
- Phongpaichit, P. (2013). *Thailand Equal Society*. Bangkok: Thailand Research Fund. (in Thai)
- Preechametta, A. (2014). "Spatial Dynamics and the Persistence of Inequality in Siam during 1782-1855 (in Thai)" *Applied Economics Journal*, vol. 21(2), pp1-29.
- Rabibadhana, A. (1984). *Thai Society in the early Rattanakosin period during 1782-1873*. 2nd ed. Bangkok: Thammasat University Press. (in Thai).
- Ruengsilp, C. (1984). *The modern history of Thailand 1809-1910: the economy*. 2d ed., Bangkok: Thai Watana Panich Press Co., Ltd. (in Thai).
- Sayswang, P. (1984). Economic history of Chao Phraya Basin. In: Nartsupha, C. and S. Manarangarn (Eds.), *Economic History of Thailand until 1941*. Bangkok: Thammasat University Press. (in Thai).
- Shayo, M. (2009). "A model of social identity with an application to political economy: nation, class and redistribution." *The American Political Science Review*, 103(2), pp.133-145.
- Soss, J., Schram, S., Vartanian, T., and O'Brien, E. (2001). "Setting the terms of relief: political explanations for state policy choices in the devolution revolution." *American Journal of Political Science*, 45(2), pp.378-395.
- Tam, H. (2007). "An economic or political Kuznets curve?" *Public Choice*, 134, pp.367-389.